

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1940

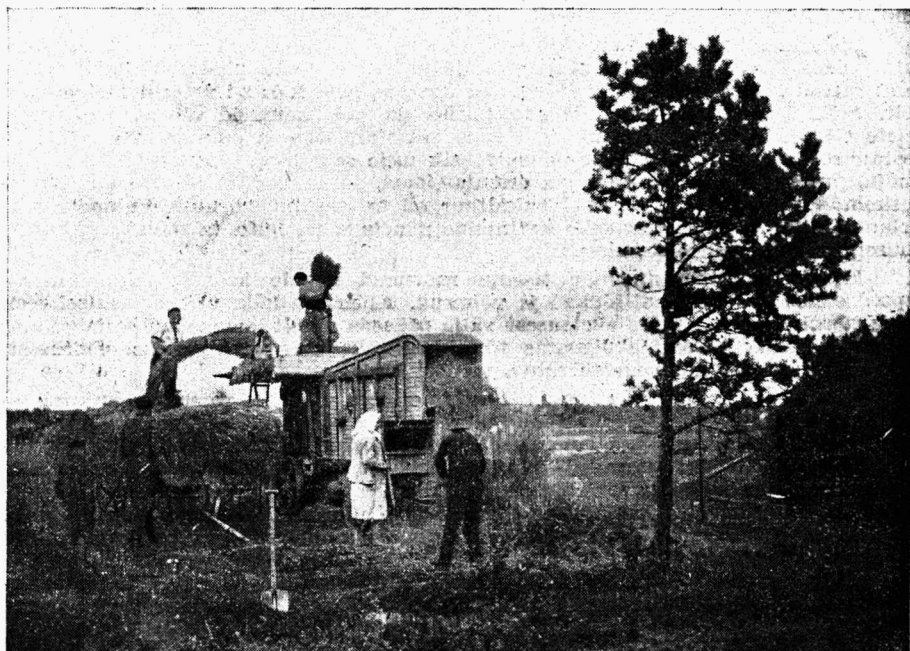
VIII aastakäik

Toimetaja mag. agr. E. VINT. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 6, pk. 54, tel. 484-15.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 9

September

Hävinevast kraadekultuurist.

Ajaleht „Rahva Hää!“ nr. 58, 19. aug. s. a. avaldas huvitava kirjutise meie „kuldse noorsoo“ probleemist, mille küsimuse aktuaalsuse tõttu avaldame tervikuna.

21. juuni kuulutas meil Eestis uue ajastu algust: tõusis Pikale Hermanile töötava rahva lipp, mis saab kindlustama meie rahu majanduslikuks ja kultuuriliseks arenemiseks.

Kuigi me oleme vabanenud plutokraatia rõhuvast valitsemisest nagu luupainajast, pole me siiski veel täiesti vabad. Vana kord, kannatades degeneratsiooninähtuste all, on meile pärandanud väära ellusuhtumise, mis kraadekultuuri näol on võrdlemisi laialdaselt levinud.

Palju on meil kõneldud kraadekultuuri laostavast mõjust, kuid kraadekultuuri põhjusi pole julgetud lähemalt puudutada, kuna kraadekultuur tõusikluse vesivõsuna oli meie ebaõiglase ühiskondliku korra produkt.

Kui varemalt mõisteti kraade all lihtsalt huligaani, laaberdaajat „spordipoissi“ või moenarri, kes oma ülinoobli välimusega ja labase käitumisega äratas laiaades massides meelepaha ja protesti, siis viimastel aastakümnetel kujunes välja uus kraadetüüp — „häraskraade“, kes liikus meie „paremas“ seltskonnas ja kujunes seal vägagi sallitud liikmeks.

Avalik arvamine ei julgenud „kraade“ pejoratiivset nime „häraskraade“ puhul tarvitada, olgugi et „häraskraade“ välise lihvi all peitus tavaline kraade mentaliteet: tööpõlgamine, lõbujanu, vastutustundetus ja hoolimatus ühiskondlikude probleemide vastu. Pole põhjust, mis sunniks meid „häraskraadet“ lihtsast kraadest eraldama, vaatamata esimese haridusele, seltskondlikule positsioonile ja tutvustele, mille abil „häraskraade“ püüdis teid valimata kiirele rikastumisele ja muretule elule. „Häraskraade“ kandis sileda koore all lagastavalt mõjuvat kraade-mentaliteeti meie riigi kopitanud ühiskonda.

Kuid miks siis sellisele ebatervele elukäsitlusele vastu ei astunud?

Takistuseks oli meil võimutsev tõusiklus, mis oli kraadekultuuri „vaimseks“ juhiks ja kõrgeks eeskujuks.

Tõusiku all me mõistame kiiresti rikastunud spekulanti, kes tarvitades kõiki teid püüdis oma varandust suurendada ja võimu lähedale pääseda. Raha paneb kõik rattad käima, seda teadis tõusik ja kasutas neid kõiki rattaid maksimaalselt. Selliseid mehi pääses meie riigitiürile, ja nad kasutasid võimu, mis nende kätte oli usaldatud, lubamatul viisil enda rikastamiseks ja oma positsiooni kindlustamiseks. Mõjuvõimsana kujundas tõusik meie seltskonda, kus ta ise oli tooniandja, propageeris Lääne-Euroopa orientatsiooni, sooritades lõbusõite lääne lõbusustkohtadesse, sest just lääne lõbukultuur oli ta suurim nõrkus. Vaimukultuur polnud tõsiku huviala, sest selle levitamine nõudis raha, mida ta mõistis kulutada suurepäraselt muudele asjadele.

Emad suunasid laste pilke tõusiku rasvunud kogule ja soovisid, et nende lapsed oleksid kord ka nii jõukad ja võimsad. Ei märgatudki vist, et sellisel teel, nagu tõusik seda tegi, võis viletsusest välja pääseda ainult kaaskodanike jalge alla tallates. Avalik arvamine õigustas tõusikluse ülistamisega ligimese nõõrimist, kurnamist ja spekulatsioone töörahva vere ja higiga.

Kavalantslik tüüp — mida Tammsaaregi oma viimases romaanis kujutab — oli üldise austuse objektiks; selline tüüp seati noortelegi eeskujuks. Avaldati isegi imetlust tõusikule kui kangelasele, kes lubatud ja lubamatul viisil varandust kogudes jäi ikka „ausaks“ meheks. Omasoodu kultuurtööd tegid žurnaalid, kus ilmusid aina pildid ja kirjeldused meie „kuldse nooruse“ suvitamistest, tualettidest ja muretest elust. Kõik see tõstis kilbile tõusiku kui ülma ideaalkuju ja sünnitas selle kuldvasika-kultuse, mille truimaks kummardajaks on kraade, ahv tõusiku leierkastil.

„Häraskraade“ asus oma kõrge eeskuju, tõusiku jälgedesse. Elu pidi pakuma vaid lõbusust, kraade pidi vaba olema kõikidest kohustustest ühiskonna

vastu. Lõbujaanulise ja vastutustundetu „häraskraade“ ainus püüd oli karjääri teha ja peenesse seltskonda kuuluda; peagi koges, mida tähendab nepotism.

Suurem osa „häraskraadesid“ aga ei pääsenud rahale ega võimule. Kibestunult leppisid nad sellega, et lihtsalt põlgasid töötavat rahvast ja hoidsid oma käed eemale tööst kui ühiskondlikust häbist. Tehti võlga, laostati vanemate majapidamine ja tihti satuti avaliku moraaliga vastamisi, mis väikese varga võlla tõmbas.

Kraade ülejõu elajana paistis laiadele massidele karjuvalt silmi ja leidis hukkamõistmist. Et kaitsta oma nahka, asus tõusikus kraadet materdama, et mitte ei sattuks ebaõiglane ühiskondlik kord ja tõusikus rahva kohtu alla: — ta süüdistas kogu noorust kui ideaalide-lagedat järelpõlve, kes olevat vastutav meie riigilaeva karilesõitmise eest. Sellise jaanalinnutaktikaga loodeti muidugi säilitada status quo meie ühiskondlikul rindel, et vanal viisil rahvast ekspluateerida, ebaõigust varjata ja muretult oleskella.

Süüdistused noorsoo kohta tekitasid elevust, kuna noorsugu on alati olnud valmis teenima kõrgeid eesmärke, kui vaid talle selleks on võimalus antud.

Nimede eestistamine ja kodukaunistamine ei suutnud nooruse hinge leekima panna. Kraadekultuur aga aina kasvas lopsakamaks ja elujõulisemaks. Sellised lõppu kuulutavad märgid hirmutasid meie riigijuhte. Algas reformide ajastu.

See ajastu pidi vana kraade degeneratsiooninähted kõrvaldama, et tõusikus võiks rahulikult oleskella oma lõpu eel. Tulid koolireformid, tulid kojad, teaduste akadeemiad, Varamud j. t. Võeti eeskujusid läänest ja lõunast, kuid tõusikust polnud sellist loojat, et ta oleks sünnitanud elulisi reforme. Püüti sisendada rahvasse töömeeleolu. Kuid rahvas teadis liiga hästi, kuhu kaob tööviil. Isegi kraade kohvikus tõstis häält enda kaitseks, kui asutati tööpõlgurite laagreid ja rünnati kraadekultuuri, sest kraade tundis, et temale, kui vähemale vennale parasiitide paradiisis, tehakse ülekohut, kui puid nähakse, aga metsa ei taheta näha.

Valitsuse häälekandja veergudel kirjutas koolide peainspektor M. Raud kraadekultuurist. Puudutades õrnalt tõusiklust ja meie „kõrget“ seltskonda, hakkas ta moodsate tantsude õpetajat süüdistama, kui kõige kurja juurt selle asemel, et leida süüdlane — tõusik, kes importeeris meile pehkinud lääne „kultuuri“ degenerereeruvast Pariisist ja Londonist. Muidugi ei võinud ta kapitalistliku lääne vaimsest pankrotist kõnelda, sest muud kultuuri, peale kraadekultuuri, kapitalistlik maailm meile ei pakkunud.

Tõusiklusele jäi vaid üle rahvas pastorite noomida jätta ja ennast kuulutada pühaks ja puutumatuks. Üks pastor läks isegi nii kaugele, et soovitas asutada „parimatele rahvapoegadele“ aadliseisuse. Need tõusikud, meie endised riigilaevnikud ja saamamehed, adrakure tagnt riigitiitürile tulnud, ei tahtnud töötavat rahvast enam ära tunda.

Sellele olukorrale on lõpp saabunud. N. Liit on meile käe ulatanud, et me pääsekime tõusikliku plutokraatia valitsemise orgiast.

Kraade ja tema mõtteviisi sallimine praegusel ajastul oleks kuritegu meie rahva vastu. Möödaks on aeg, millal domineeris tõusik ja tema sabarakk kraade. Uus aeg nõuab vastutustunnet ja tööd. Meie peame uue ühiskonna looma, kelle eeskujuks poleks mitte enam ahnitsev tõusik, vaid tubli töösangar. Noorus peab saama uued ideaalid, et lõpeks senine vaimne kriis, et meie eesti noorus saaks edukalt ja võimsalt kaasa töötada uue Eesti ülesehitamiseks.

G a n d i.

*Sest kaovad juhid, rahvas ikka jääb,
kui saatus valusamalt kõiki riivab,
Kui ümberringi ringutab vaid hääb,
siis luule elulipu varda hiivab...*

J. B a r b a r u s.

Köögivilja koristamisest, alalhoiust ja turustamisest.

Puuvilja puudumise tõttu kasvatati tänavu märgatavalt rohkem köögivilja kui varemil aastail. Sellega seoses tekivad kasvatajail küsimused, kuidas küllalt rikkalikku köögivilja saaki koristada, alal hoida ja realiseerida. Paljud põllumehed, kes seni kasvasid köögivilja ainult oma tarvis ja sedagi vähesel määral, sügiseseks tarvitamiseks, on käesoleval suvel kasvatanud seda hoopis suuremal määral, nii et sellest jätkub isegi müügiks ja ka omale kogu talveks. Nendel kasvatajatel on sageli vähe kogemusi, eriti alalhoiu ja turustamise alal. Samal ajal on just saabuval talvel värsked köögivilja korralik säilitamine väga oluline, kuna meil puuvili tänavu täiesti puudub ja selle aset peab täitma värsked köögiviljad. Värsked köögiviljad väärtus aga on tihedas sõltuvuses koristamisajast, säilitamisviisist ning koolitust ja mitmetest teistest asjaoludest.

KÖÖGIVILJA KORISTAMISAJAST.

Üldiselt peaks arvama, et koristamisel ei tehta kunagi vigu, kuid kahjuks esineb selles siiski sageli puudusi.

Tihti juhtub, et hiliseid sorte koristatakse liiga vara. Mitmele köögiviljale ei tee kerge sügisene öökülm mingit viga, — vastupidi: jahedad ööd isegi soodustavad kasvu lõpetamist ja küpsemist. Samuti võtavad mitmed köögiviljad liigid just hilissügisel kasvu tublisti juurde. Eriti maksev on see kapsa ja selleri kohta.

Teisest küljest aga olgu märgitud, et talviseks värskelt alalhoiuks minev köögiviljad ei tohi olla mitte täisküps, mis lühendaks tema säilivust. Kui me säilitame näiteks täiskõvu kapsapäid, siis lõhkevad nad üsna pea. Sellepärast siis:

Ümbertöötamisele ja turustamisele minev viljad koristatakse hiljem, värskelt säilitatav — varem.

KUIDAS KORISTADA KÖÖGIVILJA?

Juurvilju koristatakse kas labida või kaevamishargi abil (seller, porgand, petersel jne.) või kistakse käega üles (kaalikas, peet, naeris).

Kapsad võetakse kas ühes juurega — värskelt säilitamiseks — või kogutakse ainult päid, raiudes vars läbi kas kiiniga või suure pussiga. Värskelt säilitatavad pead valitakse välja mõned päevad enne koristamist, murtakse neil suuremad lehed ümber ja lüüakse labidaga juured läbi või pööratakse käega poolringi.

Kapsakontsund tulevad koristamise järele tingimata maast välja kiskuda ja loomadele sööta. Põllule jäetuna levitavad nad kahjureid ja haigusi. Samuti pole sobiv neid kasutada kompostiks.

Lõikuseks valime kuiva ilma, kuna vihmaga kogutud köögiviljad läheb kergesti mädanema. Alalhoiuruumi viidav köögiviljad olgu alati kuiv. Parimaks koristusajaks on ennelõunane aeg; ennelõunat koristatud viljad asetatakse siis pärastlõunat kohale.

Värskelt säilitatavat köögivilja tuleb koristamisel ja kohale paigutamisel eriti hoida vigastuste eest.

Juurviljal eraldatakse lehed, väljaarvatud südamelehed. Täiesti kõrvaldatakse kõik lehed kaalikal, porgandil ja peedil, jättes külge 1—1,5 sm pikkusi lehekontse. Selleril lõigatakse ka ülearused peenjuured, samuti kaalikajuured, kuna peedi juured jäetakse puutumata.

Säilitatavat köögivilja ei tohi pesta! Vigastatud või haiget köögivilja mitte kasutada värskelt säilitamiseks.

KÖÖGIVILJA SÄILITAMINE.

Säilitamine või talvitamine võib toimuda vastavalt oludele mitmel viisil, nagu: keldris, muldkuhjades, koobastas, kraavides, taimelava aukudes ja vastavates hoonetes.

Keldris võime säilitada kõiki köögivilju, väljaarvatud sibulad. Kõige lihtsam on alal hoida kaalikat ja peeti, kuna need asetatakse lihtsalt hunnikusse nagu kartul.

Petersellid, sellerid ja purud paigutatakse tihedalt poolviltu parasniiskesse, puhtasse liiva, nii et järelejäänud pealised välja ulataksid. On ruumi vähe, siis asetatakse juurvili ringikujuliselt maha parasniiskesse liiva, juured sissepoole, seejärel kaetakse see ring paari sõrme paksuse liivakihi, millele järgneb jälle ring juurvilja, mis on vähe väiksem eelmisest; nii toimitakse edasi, kuni valmib kuhilik, kusjuures pealised ulatagu liivast välja. See viis võimaldab suurt ruumikokkuhoidu.

Kapsad lüüakse juurtpidi poolviltu keldripõrandale mõõdukalt niiskesse turbamulda või liiva, kusjuures liiv või turvas olgu kõvasti vajutatud juurtele. Kapsapead ei tohi üksteist puudutada, nende vahele jäägu vähemalt sõrmelaiune vahe. Väikestes majapidamistes võiks ruumi kokkuhoiu mõttes ka kapsaid panna keldri eelpool nimetatud viisil ringikujuliselt kuhelikku. Selle asetusviisi juures on kerge kontrollida riknevaid päid ja ära tarvitada. Kapsast võime asetada veel lattidele: 2 pead juurtpidi kokku seotult riputada üle lati, nii et pead ei puutu vastamisi. Viimast alalhoiu viisi võiksime kasutada ka kapsa säilitamisel külmakindlates ruumides, mitte ainult keldris, kui ruumid on kuivad ja jahedad.

Porgandid asetatakse kihtamisi liiva. Porgandid reastatakse, nii et igaühe vahele jääks väike vahe, siis lastakse sõrmepekune kiht liiva jne. Nii võime laduda hunnikuid, mille kõrgus on 1—1,2 m. Liig kõrgetes hunnikutes ei säili porgand hästi.

Kelder olgu veekindel, temperatuur ühtlane. Parim temperatuur on $+4^{\circ}$ — $+5^{\circ}$ C. Väga oluline on õhu vahetus. Et köögivilji paremini säiliks, hoitakse õhugaugud või aknad niikaua lahti kui külm lubab. Enne köögivilja sisse asetamist olgu kelder hästi puhastatud, õhutatud ja liiv või turbamuld uuendatud. Halvasti-lehkavaid aineid selles keldris mitte hoida.

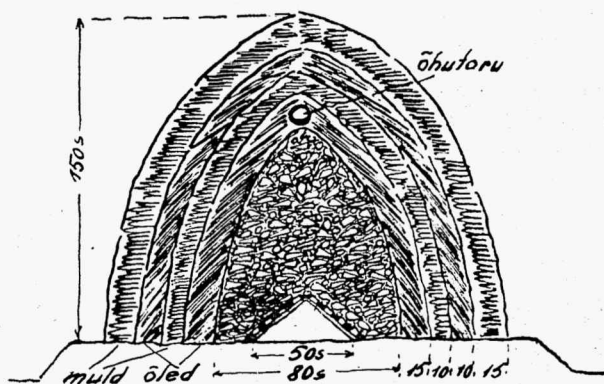
MULDKUHJADES

säilitamine tuleb kõne alla seal, kus ruum keldris kitsaks jääb. Selleks tuleb valida kuiv põlluosa. Kuhja asetamisel tuleb hoollega hoiduda, et sinna ei satuks vigastatud juurvilja, mis põhjustab juurvilja mädanemist kuhjas.

Suurimat rõhku tuleb panna kuhja korralikule katmisele. Katte paksus peab vastama oodatava külma tugevusele. —20 kr. C pakase puhul on küllaldaseks katteks 15 sm õlgi, 10 sm mulda, 10 sm õlgi ja 15 sm mulda. Esiteks kaetakse kuhi pikkade õlgedega, siis kui kuhja sisetemperatuur on $+5^{\circ}$ — 0° vahel. See kate kaitses juurvilja kuni -5° külma eest. Enne tugevamate külmade tulekut asetatakse kohale esimene muldkiht, mil maa ei ole veel kõvaks külmanud ja muld ei jää suurteks pankadeks. Sellele järgneb teine õlekiht või õlgede puudumisel kuuseoksad ja viimase kihina jälle muld. Mullaga katmisel võetagu muld nii, et kuhja ümber tekib kraav. Muldkuhja parajaks kõrguseks porgandite, peetide, kaalikate ja naeriste juures enne katmist: kõrgus 1 m., laius 80 sm ja pikkus mitte üle 10 meetri.

Väga olulise tähtsusega on muldkuhjade õhutamine. Selleks asetatakse kuhja põhja kolmnurk (joonis): umbes 20 sm. kõrguste ja 30 sm laiuste kolmnurkade kahelpoole külge lüüakse latid, millele vahelaius oleb juurvilja suurusest, porgandite kuhjas on vahe kitsam kui näiteks peetide ja kaalikate juures. Kahelpoolt kuhja otstest ulatavad latid pisut kuhjast välja. Külma tulekul need avad suletakse sõnniku või mullaga, kuna sula ilmaga õhutatakse. Nii säilib juurvili kuivana ja tervena kevadeni.

Suurema niiskuse puhul tuleb sellele õhutamisviisile lisandada veel hariõhutamise. Hariõhutamiseks pannakse piki harja, otse juurvilja peale, umbes 10 sm. läbimõõduga põllutorud, mille otsad kattest välja jäetakse. Külma tulekul topitakse need augud kinni ja soojemate ilmadega avatakse. Sadudepoolset otsa ärgu jäetagu kunagi lahti.

Juurviljakuhja läbilõige.

Väga vajaline on kontrollida muldkuhilas juurvilja hunniku sisemist temperatuuri, milleks tuleb kasutada vastavat termomeetrit. Temperatuur ei tohi hunnikus tõusta üle $+8^{\circ}$ C. Tõuseb temperatuur $+10^{\circ}$ — $+12^{\circ}$ C, siis näitab see, et hunnikus on arenenud mädanemine. Parimaks temperatuuriks on $+3^{\circ}$ — $+5^{\circ}$ C.

Kevadel ei ole soovitatav kuhja katet eemaldada järkhaaval, vaid ühekorraga.

Muldkuhjas saab alal hoida ka kapsaid. Kapsapead asetatakse üksteisele nii, et juurekontsund jääksid allapoole.

KRAAVIDES SÄILITAMINE.

Kraavides võib säilitada kõiki kapsaliike ja puru. Selleks tuleb valida kuivem ja kõrgem koht põllul, kuhu kaevatakse umbes 25—30 sm. sügavune kraav, pannes mulda kahelepoole äärde ja sellega suurendades sügavust. Kraavi laius olgu umbes 1,5 m, kuna kraavi pikkus oleneb säilitatava köögivilja hulgast. Kraavi suund on idast läände.

Kapsapead asetatakse reas poolviltu juurtpidi mulda, juuri kõvasti kinni tallates, kusjuures pead ei tohi üksteist puudutada. Kraav kaetakse pealt lattidega (kraavipõhja ja lattide vahet umbes 40 sm.), mille peale tulevad õled ja lõpuks muld. Kõige peale on soovitatav panna kuuseoksi, et talvel koguneks rohkesti lund kraavi kohale.

TAIMELAVA AUKUDES

säilitamine toimub samadel põhimõtetel mis kraaviski.

Eriti otstarbekas on tihjadesse lavadesse asetada järevalmima põllult üleskistud väikeste peaalgetega lillekapsaid, mis siis lavas edasi arenevad. Lillekapsad lüüakse tihedalt mulda ja lavad kaetakse külmade tulekul akendega ja hiljem kas vanade mattide või lehtedega. Need on mõeldud muidugi sügiseks ja enne jõuluseks tarvitamiseks.

Duke of York.

Ma kingin sulle õie Duke of York.
Sa imestad eksootilisi lehti.
Mis ajastu? Kust maalt? Ja mitmes järk?
Sa oma silmad ajad päris lahti.

Sa kasvuhoonest otsid, troopidest.
Ei sellist sina pole näinud imet.
Kust sain, sa küsid pilke loopides,
ja väga, väga tahad teada nime.

Viis valget õielehte sametist,
õrn-soonikat kui liblikate tiivad,
vars rohekas, kiud lilla ametist,
kuldkollasesse karikasse viivad.

Ei keela sulle oma armastust
Sa lausud tasa, ütle ühte ainult,
võin mina seda õit veel leida kust,
kas siin — või sealpool mandri vainult.

On sinul valmis õngelatt ja kork?
Oo, tule, lemmik, lähme Eestimaale.
Õis kartuli see kaunis Duke of York.
Ma näitan sulle kodumaist maali.

Henrik Visnapuu.

TURUSTAMINE.

Eelpoolkirjeldatud viisidel köögivilja säilitamine on vajalik esmajoones oma majapidamise tarviduste rahuldamiseks. Turustamiseks määratud köögivilja on aga enamikus kasulikum realiseerida sügisel, kuna talvise säilitamise juures tuleb arvestada küllalt suurt kaalu kahanemist. Turust kaugelasuvates kohtades on talvel külmaga sageli raske muldkuhjast, koopast või kraavist vajaduse kohaselt köögivilja välja võtta ja turule toimetada.

Suuremaviisilist turukauba säilitamist võiks soovitada neile kasvatajatele, kellel selles juba vilumust ja kogemusi ja kes asuvad turule või raudteejaamale lähemal.

Tänavu on nõudmine köögivilja järele üldiselt elav juba sügishooajal ja seega hinnad rahuldavad, millega võib julgesti realiseerida toodangu ülejäägi.

Köögivilja kasvatajatel on soovitamam ja kindlam turustada ühistegeliste ettevõtete kaudu, kelledest mitmekesisemalt on tegutsenud Aedvilja Keskühisus.

Praegusel ajal on väga oluline, et kogu köögivilja saak saaks korralikult koristatud, alalhoitud ja turustatud, sest seda saaki ei vaja mitte ükski kasvataja talupoeg, vaid sellest peab jätkuma kogu töötavale rahvale nii linnas kui maal.

A. Haavanit.

Maksim Gorki

Vene revolutsioonilise kirjanduse keskseim kuju.

„Kujutlen, et olin lapsepõlves nagu mesipuu, kuhu igasugused lihtsad, hallid inimesed kandsid mesilastena oma teadmiste mett ja elumõtteid, rikastades heledalt minu hinge, kes millega suutis. Sageli oli see mesi kibe ja must, kuid igasugune teadmine on siiski mesi.” — Nii hindab Nõukogude Liidu suurkirjanik ja kirjanduse teoreetik Maksim Gorki oma lapsepõlve mõjutisi ümbritseva keskkonna poolt. Ja see keskkond, mis ümbritses pärastist rahvusvahelise kuulsusega näite- ja romaanikirjanikku tema lapsepõlves — oli äärmiselt kirev ja muljeterikas.

Maksim Gorki — kodanlike nimega Aleksei Peshkov — sündis 1868. aastal Nižni-Novgorodis pealastaja pojana. Jäädes juba varakult orvuks, sattus Aleksei Peshkov vana-vanemate hoole alla. Uus ümbrus oli aega kõlke muud kui soodus lapse hingeelu harmoonilisele kujunemisele. Maksim Gorki iseloomustas 40 aastat hiljem oma mälestiste kogus „Lapsepõlv” vana-vanemate juures veedetud elu järgmiselt:

„Algas ja hakkas hirmsa kiirusega veerema tihe, kirev, väljendamatult kummaline elu. Ta tuleb mulle meele nagu karm muinasjutt, mis jutustatud hea, kuid piinavalt tõearmastaja geeniuse poolt. Nüüd elustades minevikku, ma ise mõnikord vaevalt usun, et kõik oli just nii, nagu ta oli, ja paljule tahaks vaielda vastu, tagasi lükata, — liiga on julgusega küllastunud selle „rumala soo” pime elu...

Kuid tõde on kõrgem halemeelsusest, ja endast ma ju ei jutusta, vaid sellest õudsete mälestuste tihedast, sumbunud ringist, milles elas ja ka tänapäevani elab, — lihtne vene inimene. *)

Vanaisa maja oli tulvil vastastikuse vaenu lõõmavat udu; see mürgitas täisealisi ja isegi lapsed võtsid sellest elavalt osa.”

Selline vaenuõhkkond, mis ümbritses tulevase kirjaniku lapsepõlve aastaid, mõjus raskelt tema varase noo-

ruse eluavaldustele. Ainsaks heledaks kujuks omaste keskel oli vanaema, keda Gorki oma lapsepõlve mälestistes hindab järgmiselt:

„Enne teda ma nagu maganuks peidetuna pinedusse. Kuid ta ilmus, äratas mu, tõi valguse kätte, ja muutus korraga kogu eluks ajaks sõbraks, kõige lähedasemaks, kõige mõistetavamaks ja kallimaks inimeseks minu südamele. Tema ennastalgav armastus maailma vastu rikastas mind, täites tugeva jõuga raske elu jaoks.”

Vanaisa majandusliku laostumise tulemusena oli noor Gorki juba kümnendal eluaastal sunnitud endale leiba teenima. Koolis sai ta käia vaid ühe kuu. Oma peamise hariduse omandas ta „elu ülikoolist” ja kirjanduse lugemisest. Igapäevase eluülespidamise hankimiseks oli ta sunnitud pidama kõige mitmekesisemaid „elukutseid”. Alates lindudepüüdja ja seentekorjaja „ameteist” poisikese põlves ja lõpetades ehitustöölise ja künniku kutsetega noormehe eas, rändas noor Gorki linnast linna, puutudes kokku kõige mitmekesisemate eluavaldustega ja inimtüüpidega. Sel teel tutvus ta põhjalikult laiaide rahvakihtide viletsusega tsaariaegsel Venemaal, milline asjaolu äratas temas revolutsionääri juba varakult.

Esimene ilukirjanduslik katse ilmus Gorki sulest 1892. aastal ajalehe veergudel. Sellest peale algab tema pidev tegevus ilukirjanduse põllul. Rahvusvahelise kuulsuse saavutas Gorki 34 aastana, 1902. aastal, mil tema sulest ilmub näidend „Põhjas”. Ta valitakse Teaduste Akadeemia auliikmeks, kuid tsaar Nikolai II tühistab selle valimise, sest Gorki on sel ajal juba valitsevais ringkonnis tuntud revolutsionäärina.

1905. aasta revolutsiooni sündmustele lööb ta aktiivselt kaasa, mõistetakse selle eest kindluse vangki, kust vabanedes ta siirdub välismaale. Elab Soomes, Ameerikas ja Itaalias, kus tutvub Leniniga ja ühineb enamilise vooluga. Maailmasõja ajal toimetab Gorki sõjavastast ajakirja. 1917. a. suur revolutsioon tõi ta tagasi kodumaale. Järgnesid neli kõrgepingelist

*) Jutt on oludest, millistes elas lihtne vene inimene tsaariaegsel Venemaal.
J. Vg.

tööaastat sotsialistliku hiigelriigi kultuurettvõtete ülesehitamisel, millise töö katkestas järsk tervise halvenemine. Sellest tingituna siirdub Gorki Lenini nõuandel 1921. a. tervist parandama Itaaliasse Capri saarele. Itaalias veedab Gorki 7 aastat, pöördudes Moskva tagasi oma 60-ndaks sünnipäevaks 1928. aastal. Tervise halvenemise tõttu sõidab ta veel kord Capri saarele, et siis lõplikult raputada oma jalut välismaa tolm ja jääda kodumaale. Selles elu lõppjärgus peab ta tihedat sidet noorte Nõukogude Liidu kirjanikega, annab neile lähemaid juhiseid ilukirjanduse alal töötamiseks, annab nõu stiili ja sisu küsimustes ning leiab kõige selle kõrval aega ajakirja toimetamiseks ja ilukirjanduslikuks loominguks. Surm katkestab selle tööka mehe elu 1936. aastal. Tema mälestuseks nimetatakse Nižni-Novgorod — Gorki sünnilinn — Gorki linnaks.

*

Ilukirjanikuna Maksim Gorki on teotsenud pea kõigil kirjandusaladel, alates luuletustest, lühidaist meeleolukatkendeist ja jutustustest ning lõpetades näidendite ja pikemate romaanidega. Noore Gorki luuletised ja meeleolulised katkendid on tulvil kõrget paa- tost ja nooruse võitluse meeleolu igapäevsuse madaluse ning eluhalluse vastu. Tüübiline näide sellelaadilisest toodangust on „Viisnurgas“ avaldatud „Laul tormilinnust“. Jutustuste tege- lasteks on aga peamiselt paljasjalgsed selklejad, kes ülekõige hindavad vabadust.

1902. a. ilmus Gorki sulest esimene näidend „Põhjas“, millise tööga kirjanik saavutas rahvusvahelise kuulsuse. Gorki pärastised näendid ei saavutanud enam esiknäidendi menu. „Põhjas“ kirjanik talutab meid kodanlise ühiskonna kõntsa — pättide seltskonda,

näidates ilmekalt, et ka neis allakäinud inimitüüpides pole surnud inimlikud tunded, vaid neis elavad unistused ilusa, parema maailma järele. Näidendit „Põhjas“ on palju kordi mängitud kõigi tähtsamate maailmalinnade näitelava- del.

Suure menu kirjandushuviliste ja revolutsiooniliselt häälestatud intelli- gentsi ning tööliskonna hulgas saavu- tas Gorki oma romaaniga „Ema“, mis ilmus 1908. aastal. Romaani peatege- laseks on tööline-revolutsionäär. See romaani on ka praegu üks loetavamaid Gorki raamatuid Nõukogude Liidus. „Ema“ on filmitud ja see film on joos- nud ka Eesti kinode ekraanil.

Gorki ulatuslikumaks tööks on kol- mekõiteline romaani „Klim Samgin“, milles kujutatakse vene ennerevolu- tsioonigaegse haritlaskonna elu nelja- kümneaastase vahemiku jooksul. Ro- maanis antakse ajalooliselt tõetruu läbilõige revolutsioonilise mõtte areng- gust ja argielust enne revolutsiooni. Võrreldes Gorki noorpõlve teostega, tundub see romaani tunduvalt igava- mana, kuid ilukirjanduslikku vormi va- latud kultuuriloolise ja ajaloolise doku- mendina on see raamat, mis pealegi lahastab selleaegse haritlaskonna hinge- lu, äärmiselt huvitav.

Inimlikult huvitavaiks dokumenti- deks on ka Gorki noorpõlve mälestiste kogud — „Lapsepõlv“ ja „Minu ülikoo- lid“, kus varjamatult paljastatakse kogu see inimlik viletsus ja armetus, harimatus, rõvedus ja toorus, mis va- litses laiaade masside keskel tsariaag- sel Venemaal. Eriti liigutavad on lehe- küljed, kus Gorki jutustab oma vana- emast, valgustades erilise soojusega selle vana, patriarhaalse vene naise kuju. Samal määral meelejäävad on leheküljed, kus kirjanik käsitleb oma varalahkunud ema isikliku elu kurb- loolust. J. Vg.

Meil luuakse sotsialistliku ühiskonna uut inimest. Sellele uuele ini- mesele peab külge pookima kõige paremad inimlikud omadused.

Aga milliseid inimlikke omadusi peame talle külge pookima? Kõige pealt armastust, armastust oma rahva vastu, armastust töötavate mas- side vastu. Inimene peab inimest armastama. Kui ta armastab inimest, siis on tal parem, lõbusam elada, sest maailmas ei ela keegi nii halvasti kui misantroop — inimeste vihkaja.

M. J. Kalinin.

Sõit Volgal.

Katkend Maksim Gorki mälestustekogust „Lapse põlv“.

Istudes kompsude ja kohvrite otsas, ma vaatan välja aknast, mis on kumer ja ümmargune otsekui hobuse silm. Märja klaasi taga voolab sogane, vahutav vesi. Vahete-vahel üles paiskudes, lakub vesi klaasi. Ma hüppan tahtmatult põrandale.

— Ära karda, — ütleb vanaema ja tõstes mind kergelt oma pehmete kätega, seab uuesti kompsudele.

Vee kohal hõljub hall, märg udu; kuskil kaugel ilmub ähmane maa ja kaob uuesti udus ja vees. Ümberringi kõik vabiseb. Ainult ema, olles sirutanud käed kukla taha, seisab kindlalt ja liikumatult, najatades seinale. Ta nägu on tume, raudne ja pime, silmad kõvasti suletud. Ta vaikib kogu aja ja tundub kuidagi teisena, uena, võõrana, isegi tema kleit on mulle võõras.

Vanaema sõnas talle vaikselt, mitte vaid üks kord: — Varja, sa ehk sööksid midagi, natuke, ah? Ema vaikib ja püsib liikumatuna.

Vanaema räägib minuga sosinal, emaga küll valjemalt, kuid kuidagi ettevaatlikult, pelglikult ja väga vähe. Mulle tundub nagu kardaks ta ema. See on mulle mõistetav ja lähendab mind veel enam vanaemale.

— Saratov, — ütles ema ootamatult valjusti ja vihaselt. — Kus on siis madrus?

Vaat', ka sõnad on tal imelikud võõrad: Saratov, madrus.

Sisse astus lai, hallipäine, sinisesse rietatud mees, tuues kaasa väikese kasti. Vanaema võttis selle ja hakkas sinna seadma venna elutut keha. Pani ta kasti ja viis väljasirutatud kätel ukse juurde, kuid olles paksuke, sai ta kajuti uksest välja vaid külgepidi, ja kohmetas naljakalt ukse ees. — Eh, emakene, — hüüdis ema, võttis tal puusärgi käteelt ja nad mõlemad kadusid. Mina aga jäin kajutisse, vaadeldes sinist meest.

— Noh, mis, vennake läks ära? — ütles ta, kummardudes minu kohale. — Kes sa oled? — Madrus. — Aga Saratov, kes see on? — Linn, vaata aknast, seal ta on.

Akna taga liikus maa — tume, järsk. Aurates udust, ta meenutas suurt leivatükki, mis äsja pätsi küljest lõigatud.

Aga kuhu läks vanaema — Lapselast matma. — Kas kaevatakse mulla sisse? — Kuidas siis muidu! Kaevatakse.

Mina jutustasin madrusele, kuidas isa mattes jäeti mulla alla elus konnad. Madrus tõstis mind kätele, surus enda vastu ja suudles. — Eh, vennike, ei saa sina veel millestki aru! — ütles ta. — Konni ei maksa kahetseda, jumal nendega! Kahetse ema — näed, kuidas ta on murest murtud!

Meie kohal hakkas miski vilistama, uluma. Mina juba teadsin, et see on laev ja ei ehmunud, aga madrus laskis mind kiiresti põrandale, lausudes: — Nüüd tarvis joosta.

Ka minul tuli tahtmine ära joosta. Ma väljusin uksest. Poolpimedas, kitsas vahes nägi halvasti. Mitte kaugel uksest läikis trepiastmete vask.

Vaadates üles, ma nägin inimesi kompsude ja pakkidega. Oli ilmne, et kõik lähivad laevalt ära — tähendab, on vaja minna ka minul. Kui ma aga ühes meestesalgaga olin laeva reelingu juurde jõudnud, kust sild maale läks, hakkasid kõik minu peale karjuma: Kelle laps see on? Kelle oma sa oled? — Ei tea. Mind tõugati, raputati, katsuti käega. Lõpuks tuli halli peaga madrus, haaras minu kätele, seletades ümberolijaile: — See on Astrahanist, kajutist. Joostes viis ta mu kajutisse, pani kompsudele istuma ja läks minema, ise sõrmega ähvardades: — Ma sulle näitan!

Müra pea kohal jäi vaiksemaks. Laev hakkas vabisema. Kajuti akent varjutas mingi märg sein. Pimenes, muutus sumbunuks, kompsud nagu oleks paisunud, surudes mind kokku. Oli kuidagi ebamugav. Tuli mõte, et võib olla mind jäetaksegi siia igavesti üksi, tühja laeva.

Astusin ukse juurde. See ei avanenud, vask käepide ei annud järele. Võttes piimapudeli, lõin ma kõigest jõust vastu käepidet. Pudel purunes, piim valgus jalgadele, voolas saabastesse. Olles kurb mind tabanud äpardusest, heitsin ma kompsudele, puhkesin vaikselt nutma ja nii — pisaratega uinusingi.

Kui ma ärkasin — laev puhkis ja vabises, kajuti aken leegitses päikeses. Istudes minu kõrval, kammis vanaema juukseid ja kortsutas nägu, ise midagi pomisedes. Juukseid oli tal kummaliselt palju. Nad katsid tihedalt tema õlgu, rinda, külgi ja langesid põrandale — mustad, sinkja

helgiga. Tõstes neid ühe käega maast, surus ta harvapiilise puust kammi vaevaga tihedatesse salkudesse; ta huuled tõmbusid viltu, tumedad silmad helkisid tigidalt, aga nägu selles juustemassis muutus kuidagi väikeseks, naljakaks.

Ta näis tigidana, aga kui ma temalt küsisin, miks tal on nii pikad juuksed, siis ütles ta sooja ja pehme häälega: — Näib, et jumal nuhtluseks andis, — katsu neid sindreid lahedaks sugeda! Noorena hooplesin selle lakaga, vanas eas vannud! Aga sina maga! On veel vara. Päike alles äsja tõusis...

— Ei taha enam magada!

— Noh, kui nii, ära siis maga, — nõustus ta otsekohe, põimides palmikut ja heites pilku diivanile, kus — nägu ülespidi, sirge nagu viiulikeel, lamas ema. — Kuidas sa eile pudeli katki toksasid? Räägi tasa!

Ta kõneles kuidagi laulvalt ja ta sõnad jäid kergesti mulle mällu, meenutades lilli, sama lahkeid, eredaid, mahlakaid. Kui ta naeratas, siis laienesid tema tumedad, nagu kirsid, silmaterad, helkides sõnulsetamatult veetleva valgusega. Naeratus paljastas rõõmsalt valged, terved hambad ning vaatamata tumeda näonaha kortsudele, kogu ta nägu näis noorena ja heledana. Seda rikkus lopsakas nina — laiade sõõrmetega, ots punane. Ta nuuskas tubakat mustast, hõbedaga kaunistatud karbist. Ta oli üleni tume, kuid helkis seespoolt — silmade kaudu — kustumatu, rõõmsa, sooja valgusega. Tema — kühnus, peaaegu küürakas, väga täidlane — liikus kergelt ja osavalt nagu suur kass. Ta ongi sama pehme, nagu see lahke loom.

Enne teda ma nagu maganuks, peidetuna pimedusse. Kuid ta ilmus, äratas mind, tõi valguse kätte ja muutus korraga sõbraks kogu eluks kõige lähedasemaks, kõige mõistetavamaks ja kallimaks inimeseks minu südamele. Tema ennastsalgav armastus maailma vastu rikastas mind, täites tugeva jõuga raske elu jaoks.

*

Neljakümne aasta eest sõitsid laevad pikkamisi. Meie sõitsime Nižhnini väga kaua, ja ma mäletan hästi neid iluga küllastunud päevi.

Ilm muutus ilusaks. Hommikust õhtuni olin vanaemaga laevalael, selge taeva all, sügisekullaga tikitud Volga kallaste vahel. Kiirustamata, laisalt paterdades hallikas-sinises vees, venib helepruun laev vastu vett üles, praam pika kõie otsas järel. Praam on hall, meenutades rõskuseputukat. Märkamatu ujub päike Volga kohal. Iga tund on uus, muutunud ümbrus; rohelised mäed nagu volangid emakese maa riietusel, kallastel asetsevad linnad ja külad, eemalt vaadatuna, nagu prärikud. Veepinnal ujub kuldne, sügisene leht.

— Sa vaata ikka, kui ilus! — hüüatab vanaema iga minut, käies ühest laevaäärest teise. Ta hiilgab üleni ja rõõm helgib ta pärani avatud silmades. Kaldavaadet nautides unustab ta tihti minu: seisab reelingul käed risti rinnal, naeratab ja vaikib, aga silmis läigivad pisarad. Ma tirin teda tumedast, lillelise mustriga undrukust.

— Mis, ah? — ärkab ta. — Ma nagu oleksin tukastanud ja und näinud. — Aga miks sa nutad? — See, kallike, on rõõmust ja vanadusest, — ütleb ta naeratades. — Mina olen juba vana, aastaid-kevadeid üle kuuekümne. Ja nuusates tubakat, hakkab ta mulle jutustama kummalisi lugusid headest röövlitest, pühadest inimestest, igasugustest loomadest ja kurjadest vaimudest.

Muinasjutte jutustab ta tasa, salapäraselt, kummardudes üle minu näo, vaadates mulle silma sisse oma laienenud silmateradega, valades nagu jõudu mu südamesse, mis mind tõstab kõrgemale. Ta räägib otsekuuldes, ja mida kaugemale, seda ladusamalt voolavad sõnad. Sõnul-seletamatult mõnus on teda kuulata.

Tõlkinud J. Vg.

Üks elu.

(Järg 8).

A g u R i a.

Algus ja lõpp.

Maailmasõja lõppemisel kodumaale saabudes läks mul mõne aja järele korda õpetaja koht leida. Siin algas uus ja mind kõige sügavamalt haarav ajajärk mu elus. Unustades puhkuse ja toidu eest hoolitsemise, andusin ma oma uuele tööle. Peale tundide ettevalmistamise tuli mul uurida erialalist kirjandust laiemas ulatuses, kuna tallatuid radasid Eesti põllutöökoolis veel ei olnud. Vastav eestikeelne kirjandus puudus täiesti, kõnelemata oskussõnade puudumisest, mis tegi erialalise õpetuse raskeks.

Asusin siis ka õpikute koostamisele, milledest esimese võisin trükkida anda kevadel 1923. Koolitöö arenes jõudsasti. Kuid seal ligines juba katastroof, mille esimese tulemusena kevadel 1925 viibisin mõned kuud Taageperas. Sõjaoludes kurnatud keha ei pidanud vastu vaimsetele pingutustele. Töötasin siis jälle endise hooga edasi, arvestamata ja mõistmata saatuse hoiatuse tähtsust oma isikule. Sügisel 1926 ilmus trükist teine õpik. Kavatselisel olid veel mõned teiseldki raamatud, kuid nende väljatöötamine tuli edasi lükata. Sügisel 1932 lahkusin jäädavalt õpetöö väljalt. Nii on lühidalt selle tegevuse algus ja lõpp.

Olen endamisi mõelnud vahel, et päris asjatult vaevasin ma ennast selle koolitööga, enese tervise seega kaalule pannes. Hästi teevad ikka need, kes piirduvad vaid oma töö vormilise küljega. Nad teenivad kaua ja elavad muretumalt. Nendega on ka „ülemused“ paremini rahul, kuna nad on rohkem kuulekad ega pea midagi tähtsamaks käskude täitmisest. Ma ei saanud sinna aga midagi parata, et mina olen mina. Ma tean väga

Õhtu lõikuskuul.

*Kesk õhtukõnet kuldsed hakiread
ja punetama löönud pihelgas.*

*Mäeveerul suvivilja vahkjad pead
on õhtu tuules. Nagu eided koos
on nisuvihud. Päevaroos*

kuldkettana veel õitseb aedades.

*Ja veretavad haavad loojangus
kui vajub päksetera loodusse.*

Kesk metsa kohinaid ju roomab sügislumm...

*Kui kõneleja sõnatu ning tumm
kätt kõhna tõstab tuulik. Loodusse
ju vajund sügis hall ning nutt...*

*Täis vaikset ulma õhtu lõikuskuul
kui päike kuldab küpsend viljapäid
ning ruugel vooreseljal käib
kui kauge, kauge sügis muinasjutt.*

H. S.

hästi, et mul rohkem peaks olema ärilist ellusuhtumist. Kuid otse selle vastu, olen ma omad sammud seadnud ikka suunas, mis ei tööta isikliku heaolu tõusu. Mu samme võib vaadelda kui doktrinäärsuse väljendusi, mitte aga eksimusi, kuna nad kooskõlas on olnud mu iseloomu nõueteiga. Teisiti talitades ei oleks mu ürginstinktid rahuldust leidnud.

Vaadeldes kaugele, ei ole ma ennast ega enesele heasoovlikke inimesi tähele pannud. Ehitades igaviku jaoks, ei ole ma mööduvaid, silmapilgu saavutusi arvestanud ega püüdnud neid kasutada oma õnne ajutise asupaigana.

Selle kõige järeldusel tundsin ma nüüd jälle tungivat tarvidust oma lapsepõlve üksinduse ja rahu järele. Nähtavasti ei kuulu ma hoopis tänapäeva.

Truuks jäädes Nietzsche juhtlausele, mis mind kooliajal vaimustas, „olen ma armastanud neid, kes ei lähe otsima tähtede tagant põhjust, et hukkuda ja saada ohvriks, vaid kes ohverduvad maale, et see saaks kord üliinimese pärismaaks.“ Selle maana olen ma oma kodumaa mulda armastanud, et ta võimeliseks muutuks vabanenud rahva hinge vabastama orjaaja viimseist jättest.

Maa-armastus.

Võitmatu tung oli maale asuda, kuigi selle vastu seisid mõistuse kaalutlused. Aga tugevam annab ikka nõrgemale järele ja nii ka siin. Kui juba asuda maakolkasse, arvasime meie, siis juba ka eemale kõigist sugulasist ja tuttavaist, et täielikku rahu kindlustada.

Seal tulid püstitada hooned, rajada viljapuaed, muuta tarbikõlblikeks maad jne. Tööd oli rohkem, kui mu nõrgaks jäänud keha seda

Kes mõistaks?

*Kui ilmas kurbust ei oleks
uut rõõmu kuis tunneks su meel?
Kui ilmas halba ei oleks
kuis hädust mõistaksid veel?*

*Ja kui ei oleks neid aegu
kus ahelas eestlase rind —
kes mõistaks siis hinnata praegu
nii kõrgena vabadus, sind?*

Harald Suislepp.

suutis taluda, kõnelemata puhkusest, mida ma tol korral kõige enam oleks vajanud.

Selles suures asutamise töös nendes rasketes oludes, kus sa, mu poeg, veel puudusid, oli su ema mulle suureks abiks.

Ei möödunud paari aastatki, kui see jumalast unustatud ja inimest mahajäetud koht hoopis viisakama väljanägemise omandas, kui ta meie sinnaasudes oli. Tööst ei olnud meil vahet pühadel ega puhkepäevadel. Muu seas tuli meil vaheldamisi karjas käia oma paari lehmaga riigi okaspuu-metsa all, kus loomadel ei olnud midagi süüa ja nad seal ei tahtnud püsida. Nagu enamjagu asunduskohti, oli ka see karjamaast ilma jäetud.

Krundi kummaski otsas asusid porikallastega soojärved, millede ääres ka mõned paju ja lepavõsud kasvasid. Vahel peatusin järve ääres. Kevadel lasi seal ööpik oma laksuvat laulu kuulda. Kuid seda ei olnud aega kuulatada, sest Aina ja Asta ruttasid kohe riigi raiesmikku paremate söödapalade järele, mis aga oli keelatud metsavalitsuse poolt ja hoolsasti valvatud meie võistlejate-naabrite poolt.

Porijärvede ligiduse tõttu tekkis meie kodus suve poole haruldast palju sääski, parme, kiiliseid, kärbeid ja igatseltsi aiakahjureid, millede vastu tuli võitlust pidada.

Metsalindudel oli siin rohkesti sööta ja nad laulsid kiidulaule tõusvale päikesele, mis aga kõrge asukohaga põldudel kõrvetas viljad ega suutnud meid seepärast sugugi rõõmustada. Meid oleks rõõmustanud rohkem vihm, mis seal parajal ajal hoopis harva osaks sai. Nimelt hoidusid äiksevihmad meie mäest hoolega eemale. Sügisepoole tuli vihma rohkesti, kuid sellel peale kahju enam mingit muud mõju ei olnud. Kaugel ja ligidal metsas häälitses käopaar. Kui tuli sügis, siis ristlesid järvedel lugematud metspartide parved.

Teistsuguses olukorras oleks see kõik võinud pakkuda nauditavat vaadet, kuid nüüd sulges silmad nägemiseks ja kõrvad kuulamiseks raugematu väsimus kehas. Nagu läbi tiheda udu paistsid mulle palavikus päikesest kõrvetatud maastiku kontuurid, kus ma vaevast suutsin eraldada viljakõrt mullapinnast. Metsakohinas laulis tuul.

Kodus ümbritsesid meid paljud sõbrad: punased Rhode-Islandid, majesteetlikud pronkskalkunid, hallid Chinchilla-Rexid, kits Maie, majahoidja Prints, hiirtevalitseja Kitti ja mõned suuremad loomad. Nad olid meile kõik ütlemata kallid ja armsad, olgugi et vahel tegid pahandusi oma lapselikult mõistmatu käitumisega. Sügisel, kui mõned neist tulid hävitada, algasid alles kannatused mitte niipalju meie teadvuseta sõpradele, kui meile enestele, kuna ei raatsinud neid tappa, veel vähem söögiks tarvitada. Juhtus seepärast vahel nõnda, et kalkuni või kuke liha oli laual, kuid süüa ei tahtnud meist keegi. Kutsusime ja ootasime siis ikka külalisi. Kuid et sugulased ja tuttavad elasid kaugel, siis külalisi ei tulnud.

Nii möödusid mõned aastad seal asuniku elus, kuni minu tervise halvenedes olime sunnitud sealt lahkuma ja linna asuma.

Õunaseeme külvatagu sügisel.

Õunaseemet küllida sügisel on parem kui kevadel, sellepärast, et seeme on siis värskem ja rikkumatu, kuna kevadepõu hoides kas liig ära kuivab või hallitama läheb niiskes kohas hoides. Õunaseemet korjatakse metsikult puudelt või õunu süües kogutakse seeme taskusse. Ka õunu veiniks pressides saab seemet.

Metsikõunapuudelt seemet võttes, lastakse õunad-vissid niikaua puu otsas olla, kuni seeme pruun on ja nad ise maha varisevad. Siis kogutakse neid suuremasse nõusse, näit. toobrisse, kus neid niikaua hoitakse, kuni viljad pruuniks ja pehmeks lähevad. Selle järele litsutakse neid puunuiaiga lõmaks ja pestakse seemned rohke veega, sõela abil välja. Õunaseemet lastakse kuivada, et nad tüte ei kleepuks ja siis külitakse peenrale.

Maa-ala õunaseemne külviks valitakse heas kultuuris olev aiamaa. Koht säärane, kus päike terve päev läbi peale paistab. Ei kõlba küllida õunaaeda vanapuude vaele, sellepärast, et seal maaväsimus võib esile tulla, noored taimed ei taha kasvada, ja haigused ja kahjurid võivad kergesti noortaimedele asuda. Ei kõlba ka kohta valida majaseinte, aedade-tarade äärde, ega ka puude ja põõsaste lähedusse, sest et seal kõige rohkem seemnete hävitajad hiired liiguvad, kes talvel, kui lumi juhtub sula maale sadama, lumi all

mullas tuhnides õunaseemne viimse terani ära hävitavad.

Õunaseemne külv tehakse sügisel võimalikult hilja novembrikuul, enne lume tulekut. Maa kaevatakse enne sügavalt ümber, korjatakse umbrohujuured ära ja tehakse madalad peenrad. Peenrad rehitsetakse siledaks ja tõmmatakse neile neli külvirenni-vaokest, milledesse õunaseeme kaunis hõredasti külitakse. 100 grammi õunaseemet, milles umbes 1700 seemnetera, külitakse 10 m. pikkusele ja 1 m. laiusele peenrale. Külvirennid aetakse rehaga kinni. Palja maaga ja külmanud mullas hiirte hädaohtu karta ei ole. Niipea aga, kui lumi tuleb, paksu kihina maad kattes ja muld vähe ehk mitte sugugi külmetanud, siis hiired lume all toitu otsides söövad õunaseemned mullas ära. Et seda mitte ei sünniks, peab külma ilma puhul lumekatte peenralt ära pühkima, et muld külvipeenras sügavamalt läbi külmaks, et hiired mullas tuhnida ei saaks. Roheliste kuuse- või kadakakate kate ei aita, kui muld külmanud ei ole. Kevadel, kui ilmad soojaks lähevad, tulevad õunaseemned hästi üles, kus neid siis kas ümberistutatakse või sügiseni kasvada lastakse. Sügisese külvi puhul saadakse teiseks sügiseks kaunis suured, tublid taimed, kuna kevadise külvi puhul nad esimesel aastal nõrgaks ja jõuetuks kipuvad jääma.

J. K.